

органічної речовини приблизно в сотні разів більше, ніж органічної речовини в живих організмах і детриті [2].

В цілому, результати експериментальних досліджень показують, що існує безліч природних факторів які безпосередньо впливають на стан та розвиток гідробіонтів.

За даними фахової літератури профілактичні заходи у загальному зберігають до 25% рибної продукції. Отже, на сьогоднішній день існує необхідність жорсткого контролю за станом водойм, так як своєчасні профілактичні заходи проводити більш доцільно, ніж боротися з несподіваними спалахами хвороб.

Список літератури

1. Тертишний О.С., Товстик В.Ф., «Рибництво з основами гідрології». - 2009. – 288 с.
2. Рекомендации по профилактике болезней рыб, повышению продуктивности сельскохозяйственных водоёмов и улучшению качества товарной рыбы. Микитюк П.В. и др. К. –1987–117с.
3. Хімко Р.В. Мережко В.І. Бабко Р.В. Малі річки. Дослідження, охорона, відновлення. Київ, 2003–238с.
4. Шерман І.М., Краснощок Г.П., Пилипенко Ю.В., Гринжевський М.В., Ковальчук Н.Є. Ресурсозберігаюча технологія вирощування риби у малих водосховищах. Миколаїв, 1996. – 52с.

Одержано 03.04.12

УДК 504.06(083)

І.С. Травкіна, ст. гр. ЕО-08, Л.В. Коломієць, доц., канд. с.-г. наук

Кіровоградський національний технічний університет

Екологічна паспортизація як важіль впливу на підприємства у сфері природоохоронної діяльності

В статті висвітлено сучасну екологічну ситуацію нашої держави. Визначено шляхи покращення стану довкілля на законодавчій основі. Обґрунтовано необхідність екологічної паспортизації підприємств та територій. Наведено структуру екологічного паспорта.

екологічна паспортизація, нормативна база, ГОСТ 17.0.0.04-90, навколишнє природне середовище, природні ресурси, забруднення довкілля, гранично допустима концентрація

Результатом проведення багатьох міжнародних, регіональних і національних форумів, присвячених проблемам еколого-безпечного розвитку людства та біосфери було одностайне визначення двох основних причин загрози виникнення кризових екологічних ситуацій: низький рівень екологічної культури й свідомості, що майже повсюдний (особливо небезпечний для керівних кадрів) та недостатність впровадження екологічного контролю і управління. Це стосується країн, що розвиваються та, на жаль, і нашої держави. Єдиним виходом з небезпечної ситуації, що склалася, є безумовне дотримання чинного природоохоронного законодавства та термінове прийняття нових національних природоохоронних законів при одночасному надійному забезпеченні їх виконання ефективним державним контролем. За два десятки років, що минули з того часу, як уперше після затвердження був уведений в дію екологічний паспорт підприємства як нормативно – технічний документ згідно ГОСТ 17.0.0.04 – 90

”Екологический паспорт промышленных предприятий”, залишається актуальним питанням доробки піднормативних актів та їх реалізації.

Необхідність впровадження екологічних паспортів визначена в статті ”Державний облік об’єктів, що шкідливо впливають на стан навколишнього природного середовища”, закону України ”Про охорону навколишнього природного середовища” (1991 р.). В той час як облік природних ресурсів на сьогодні врегульовано достатньо (у формі кадастрів), облік екологічних характеристик суб’єктів господарювання ще потребує адекватного інформаційного забезпечення для повноцінного врахування їх впливу на природні ресурси. Поряд з тим значну роль в покращенні екологічної обстановки має реалізація Закону України ”Про освіту в інтересах збалансованого (еколого-безпечного) розвитку” та вдосконалений варіант Закону України ”Про екологічний аудит”. Згідно вищенаведеного ГОСТу органи охорони природи координують діяльність підприємств та проектних організацій. Роз’яснення по реалізації законодавства надаються посадовими особами в спеціальних виданнях та інструкціях.

Метою статті є обґрунтування невідкладної екологічної паспортизації для всіх об’єктів людської діяльності та впливу; окреслення проблеми екологічного нормування; аналіз сучасного стану паспортизації; розкриття структури екологічного паспорту.

Практичний досвід екологічного контролю різних виробництв у межах України, Росії, Білорусі, набутий за останні роки, переконливо свідчить, що єдиним документом, де може бути зосереджена вся необхідна екологічна інформація і здійснено детальний облік всіх наявних і можливих джерел забруднення довкілля для попередження негативного впливу, є екологічний паспорт. Згідно стандарту екологічний паспорт виробництва має містити наступну інформацію, призначену для виконання таких еколого-економічних завдань:

- оцінка впливу на довкілля викидів, скидів і відходів конкретного об’єкта і визначення плати за природокористування;
- встановлення для об’єкта гранично допустимих викидів (ГДВ), гранично допустимих скидів (ГДС), гранично допустимих навантажень та інших екологічних показників (безпечні межі шуму, вібрації, електромагнітних випромінювань, виділення тепла тощо);
- планування об’єктом природоохоронних заходів і оцінка їх ефективності;
- підвищення ефективності використання природних, матеріальних та енергетичних ресурсів;
- проведення екологічної експертизи та екологічного аудиту (планових, позапланових, спеціальних);
- контроль за додержанням об’єктами чинного природоохоронного законодавства, екологічних норм і стандартів.

При аналізі впливу виробництва на довкілля необхідно звернути увагу на: екологічність продукції, що випускається; вплив на водні ресурси (обсяги використання, обсяги стоків, характер забруднень, концентрації токсикантів, ступінь очищення); вплив на повітряні ресурси (обсяги забору повітря, кількість викидів у атмосферу, типи шкідливих речовин, ступінь очищення тощо); вплив на матеріальні ресурси й відходи виробництва (обсяги утилізації речовин із стічних вод та газів, кількість твердих відходів – утилізованих і таких, що вимагають поховання, ступінь вилучення з сировини основного компонента); вплив на земельні ресурси (вилучені площі землі, обсяг продукції підприємства, віднесений до 1 га землі, співвідношення основних і допоміжних площ підприємства, виробнича площа на одного робітника, площа комунікацій, під’їзних шляхів, каналізації, водопостачання, енергопостачання,

площа землі під житлом і культурно-побутовими об'єктами, площа під санітарно-захисною зоною, площа рекультивованих земель).

Термін дії екологічного паспорта – 5 років. Після його закінчення відповідні регіональні природоохоронні органи щороку продовжують термін дії екологічного паспорта, якщо встановлені для об'єкта екологічні нормативи не були порушені.

Відсутність належного рівня екологічної паспортизації в Україні позбавляє фахівців можливості своєчасно передбачити, запобігти й ліквідувати національні екологічні загрози, гарантувати екологічну безпеку людей, екосистем.

Реалізація Закону України «Про екологічну паспортизацію» - це головний важіль позитивних змін екологічної ситуації. Структуру типових екологічних паспортів для різних об'єктів паспортизації можна об'єднати за певними спеціальними ознаками. Наприклад, екологічні паспорти потенційно небезпечних об'єктів енергетики (зокрема - атомної, альтернативної), промисловості (хімічної, нафтопереробної, металургійної, добувної, машинобудівної тощо), для водних об'єктів (прісноводних, морських), заповідних територій та ін. Екологічні паспорти різних об'єктів людської діяльності і впливу мають істотно відрізнятися як за структурою, так і змістом та обсягом.

Зокрема, екологічний паспорт підприємств повинен відбивати: перехід від вивчення наслідків (стан навколишнього середовища) до детального диференційованого вивчення причин (ситуації по кожному об'єкту і групах родинних об'єктів); перехід від розгляду загального об'єму викидів до питомих показників, віднесених до одиниці виробленої продукції, яка порівнюється з найкращими світовими показниками.

Фахівцями-екологами МОНУ та НАНУ вже розроблено структуру типових екологічних паспортів промислового підприємства:

паспорт промислового підприємства має 11 розділів і кілька додатків, в яких наводиться інформація про: розміщення, природні умови, технологію виробництва; сировину і продукцію, схеми матеріальних потоків, використання земельних, матеріальних і енергетичних ресурсів; всі види й обсяги забруднень довкілля; відходи, транспорт, заходи з рекультивациі земель; еколого-економічну діяльність виробництва.

Певні риси екологічних паспортів підприємств і територій повинні бути спільними: наявність розділів, де наводиться загальна інформація про об'єкт (місцезнаходження, площа, фізико-географічна характеристика); інформація про особливості екосистем; відомості про особливості забруднення довкілля, джерела та обсяги забруднення; дані про особливості використання природних ресурсів; інформація про перспективи екологізації та ін.

Екологічний паспорт як обов'язковий документ для всіх підприємств, організацій, об'єктів, транспортних засобів розробляється профільними інститутами та організаціями НАН України, затверджується Міністерством охорони навколишнього природного середовища України і є одним з найважливіших державних природоохоронних документів для всіх об'єктів господарської діяльності.

Основні параметри, що характеризують стан навколишнього середовища й обмежують його забруднення відходами виробництва, – це гранично допустимі концентрації деяких шкідливих речовин (ГДК) у повітрі робочої зони, атмосфері, поверхневих водах навколишніх водойм і ґрунтах.

Переліки ГДК постійно розширюються, що зв'язано з появою нових технологій, матеріалів, а також із новими даними медико-біологічних досліджень, що розкривають невідомі шкідливі впливи на живі організми речовин, які раніше вважалися нешкідливими. У ґрунтах навколишньої зони, де паспортизуються об'єкти, повинні контролюватися ті ж шкідливі речовини, що визначаються у викидах і скидах, тому що вони потрапляють у ґрунти і підґрунтя, а через них у рослини і тварини, осідаючи з атмосферами з осадами і з водойм, у які надходять після очищення стічні води.

Проблема вдосконалення екологічного нормування залишається в наш час однією з найактуальніших і водночас найскладніших в усьому світі. Нині використовується близько 1800 гранично допустимих концентрацій забруднюючих хімічних речовин, вироблених людиною (близько 1100 – для води, майже 600 – для повітря, до 40 – для ґрунтів і близько 40 – комплексного негативного впливу), хоч загальна кількість їх уже перевищила 20 тисяч, продовжує збільшуватися й потребує нормування.

В Україні по багатьох шкідливих викидах норми гранично допустимих концентрацій (ГДК) більш жорсткі, чим в інших країнах. Але дотримання цих норм досягається не тільки за допомогою вдосконалення технології виробництва й очищення викидів, але і більш простим шляхом, – наприклад, розбавляючи стоки чистою водою до потрібних значень концентрації забруднюючих речовин.

Доведення технології будівництва й експлуатації кожного об'єкта до світового рівня дозволить вирішити задачі зниження витрат матеріалів, енергії і трудових витрат, підвищення якості продукції і мінімізувати антропогенний вплив виробництва на навколишнє середовище (зменшити викиди забруднюючих речовин, запобігти деструкції ландшафтів, скоротити площу відчужуваних земель і т. д.).

Екологічні паспорти допомагають детально й диференційовано проаналізувати причини змін стану довкілля через вплив конкретного підприємства й порівняти його з іншими в світі, які мають кращі природоохоронні показники. Паспорт передбачає оцінку технологій, повноту використання сировини, палива й схем очищення, загальну економічну оцінку збитків і деталізацію її за окремими видами продукції.

Отже, настав час, коли екологічна паспортизація підприємств стала абсолютно необхідною. Це одностайно визнано всіма провідними вченими-екологами України, а також відомими громадськими діячами у галузі охорони природи, прогресивними й патріотично налаштованими політичними діячами та керівниками виробництв.

Не допускає зволікання розробка і прийняття Закону України “Про екологічну паспортизацію”. Кабінет міністрів України має розробити і прийняти постанову “Про порядок складення і використання екологічних паспортів підприємств і методик класифікації їх екологічної небезпеки”; взамін ГОСТу 17.0.0.90 необхідно прийняти державний стандарт України “Екологічний паспорт підприємства. Основні положення.”

Лише цілковите дотримання нормативної бази нового законодавства може забезпечити інтеграцію екології і економіки та забезпечити сталий розвиток суспільства на шляху до гармонізації стосунків з навколишнім природним середовищем.

Список літератури

1. Екологічна паспортизація об'єктів антропогенної діяльності – важливий засіб екологізації економіки та підвищення рівня національної екологічної безпеки. Білявський Г.О., Тимочко Т.В. Ж-л “Екологічний вісник” травень – червень, с. 17 – 19.
2. Я.І.Бедрій та ін. Промислова екологія. К.: Кондор, 2010. – 374 с.
3. Нормативні та практичні аспекти виконання оцінки впливу на навколишнє середовище. К.: Веселка 2002 р.
4. Заверуха Н.М. та ін.. Основи екології. К.: Каравела, 2006. – 368 с.
5. Реймерс Н.Ф. Екологія. М.: Ж-л “Россия Молодая”, 1994. – 367 с.
6. ГОСТ 17.0.0.04-90 “Экологический паспорт промышленных предприятий”
7. Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” 1991 р.

В статті зображено сучасну екологічну ситуацію в нашій країні. Очерчені шляхи покращення стану навколишнього середовища на законодавчому рівні. Обґрунтовано необхідність

экологической паспортизации предприятий и территорий. Приведена структура экологического паспорта.

The article highlights the current environmental situation of our country. Outlined ways to improve the environment of the legislative basis. Justified the necessity of environmental certification and business areas. Sided the structure of ecological passport

Одержано 02.04.12

УДК 336.22

О.В. Ридзевська, асист., А. О. Могилей, ст. гр. ФК 09-1

Кіровоградський національний технічний університет

Вплив мотивації персоналу на стратегічний розвиток підприємства

У статті досліджено проблему підвищення трудової мотивації персоналу на підприємствах, вказано основні причини гальмування процесу мотивації працівників та запропоновані шляхи вирішення даної проблеми. Визначено роль та місце мотивації персоналу в концепції стратегічного управління підприємством.

мотивація, мотиваційний механізм, стратегічний розвиток підприємства, інноваційний персонал

Постановка проблеми. Підприємства можуть витратити безліч коштів на впровадження новітніх технологій, проведення ґрунтовних ринкових досліджень, але якщо їхні зусилля не будуть підкріплені розумінням кожного працівника ролі у цьому інноваційному процесі, очікуваної ефективності не буде досягнуто [1, с. 68]. Те, наскільки швидко впроваджуються та ефективно використовуються інновації, великою мірою залежить від персоналу підприємства, від його готовності та здатності впливати на стратегічний розвиток підприємства. Тобто перехід підприємства на стратегічний шлях розвитку можливий насамперед після підвищення мотиваційної ролі персоналу.

На відміну від традиційних підходів управління персоналом керівники сучасних підприємств повинні активізувати інноваційну поведінку персоналу, створювати умови для професійного та творчого розвитку, застосовувати прогресивні підходи до мотивації.

Саме тому, кардинальні зміни, що відбуваються в суспільно-політичному й економічному житті України, реформування всієї системи виробничих відносин вимагають створення принципово нової системи управління персоналом. Актуальними на сьогодні є розробка й впровадження системи мотивації управлінського персоналу як найбільш діючого каталізатору в підвищенні трудової активності, сприянні в досягненні особистих цілей і мети підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багатогранно і ґрунтовно питання мотивації персоналу викладені в працях Д.А. Аширова, І.А. Баткаєвої, І.Ф. Беляєвої, М.А. Волгіна, О.М. Волгіної, Б.М. Генкіна, С.С. Занюка, Є.П. Ільїна, А.Я. Кібанова, А.М. Колота, А.І. Кочеткової, Ю.П. Кокіна, Т.І. Лепейко, Д.А. Леонтієва, В.М. Лисюка,